

Colson Whitehead

Escriptor, publica 'El ferrocarril subterrani'

A partir de la fugida d'una jove esclava nord-americana el 1850, Colson Whitehead explora a 'El ferrocarril subterrani' els efectes de l'esclavitud en la construcció dels Estats Units. La novel·la ha sigut guardonada amb el premi Pulitzer de ficció

FRANCESC MELCION

“Encara costa de reconèixer els orígens tràgics dels EUA”

◆◆◆◆◆ Núria Juanico

L'esclavitud com a idea literària va perseguir Colson Whitehead (Nova York, 1969) durant 14 anys. El 2014 va aconseguir superar la magnitud de la temàtica i convertir-la en novel·la. Ha sigut un procés llarg però el resultat s'ho val: *El ferrocarril subterrani* (Periscopi / Literatura Random House) dissectiona la cruïlla de l'esclavitud als Estats Units a mitjans del segle XIX amb una prosa punyent i poètica. Whitehead, que dijous va presentar l'obra al CCCB, ha guanyat el premi Pulitzer de ficció i el National Book Award amb aquesta novel·la.

El ferrocarril subterrani és una metàfora per referir-se a la xarxa de persones que van ajudar a fugir esclaus al segle XIX. A la novel·la converteix aquesta idea en un tren real. Per què?

El tren va sorgir d'un amo després que un dels seus esclaus s'escapés. Va dir que havia desaparegut com si hagués agafat un ferrocarril subterrani que connectava Amèrica. Era

una metàfora molt poderosa per definir la xarxa de persones que ajudaven els esclaus a fugir cap al nord. Vaig topar amb la referència fa 17 anys i vaig pensar: què passaria si fos un tren real? Encara no tenia ni història ni personatges, però aquella imatge es va quedar amb mi.

Per què va esperar 14 anys a escriure la novel·la?

Vaig trigar un any a escriure-la, però abans em vaig haver de preparar durant molt de temps. Cada vegada que acabava una novel·la creia que estava a punt per tirar endavant aquesta idea, però aleshores pensava que no era prou bon escriptor. El 2014 vaig creure que havia d'optar per fer el llibre que em semblava més difícil. Sobretot, em feia molta por haver-me d'enfrontar a la història dels Estats Units de la manera com ho requeria la novel·la.

La història està protagonitzada per la Cora, una jove esclava que es mou influïda per les vivències de la

“**SIETS BLANC, PROBABLEMENT ELS TEUS AVANTPASSATS VAN VIOLAR I TORTURAR GENT PER DINERS**”

seva àvia, Ajarry, i de la seva mare, Mabel. Per què escriu sobre l'esclavitud a partir de tres dones?

El llibre arrenca amb la història de l'àvia de la Cora perquè volia traçar una panoràmica de les vides dels esclaus des dels segrestos a l'Àfrica fins a la captivitat a Amèrica. Una vegada vaig tenir això, vaig decidir que la Cora seria la protagonista per diverses raons. Una raó són els textos de Harriet Jacobs sobre el moment en què una nena captiva esdevé dona i queda sotmesa a una forma terrible d'esclavitud: depèn absolutament dels desitjos de l'amo i ha de tenir fills, perquè com més nens, més esclaus. Tenia personatges masculins però no em semblaven prou forts com a protagonistes, així que es va acabar convertint en una novel·la sobre les dificultats de ser una dona esclava en aquest sistema terrible.

La mare és pràcticament absent a la novel·la però determina les decisions de la Cora. Què li interessava d'aquesta relació?

No havia tractat mai abans la dinàmica entre una mare i una filla en un llibre. La Mabel és una força psicològica poderosa per a la Cora. D'una banda, representa la possibilitat real d'escapar-se al nord. De l'altra, li genera un sentiment de ràbia perquè l'ha abandonat a la plantació. Volia explorar el fet que totes les accions de la Cora estan impulsades pel rebuig però també per l'esperança que li desperta la mare.

La novel·la combina els fets històrics amb tocs de realisme màgic. Què l'atrau d'aquesta mescla?

És el gran origen del llibre. Si hagués escrit una història absolutament realista sobre l'esclavitud no hauria pogut comparar l'actitud respecte a les persones negres esclavitzades amb la del govern respecte a la gent negra a finals del segle XX. Tampoc hauria pogut parlar dels efectes de les lleis racials nord-americanes en l'Alemanya nazi, perquè ells van aprendre una gran part de les seves idees sobre extermini de grups ètnics i puresa racial dels científics nord-americans.

La Cora es veu sotmesa a experiments de fertilitat i participa en exhibicions en un museu d'història viva. Són situacions estranyes i inquietants que ella normalitza en una actitud que sembla paradoxal. Són exemples reals. Les persones negres van ser exposades en museus i desfilades de Carnaval. Agafo fets que van passar i els incorporo a la vida de la Cora per generar debat i reflexió sobre tots aquests moments que formen part de la història dels EUA.

Com es percep actualment l'esclavitud als Estats Units?

Les escoles passen de puntetes per la història de l'esclavitud. No crec que es degui a un tabú sinó a una falta d'interès. No estan disposades a comprometre's amb tot el que va influir a l'hora de construir el nostre país. Tampoc aborden amb profunditat els efectes posteriors de l'esclavitud ni com han afectat en la manera com es tracta als nord-americans nadius avui en dia.

A què es deu aquesta actitud?

És dolorós i difícil acceptar que, si ets blanc, probablement els teus avantpassats van violar i torturar de manera brutal gent per diners. I que la casa on vius es va pagar gràcies a l'esclavitud i al fet de deshumanitzar persones. Encara costa reconèixer els orígens tràgics dels EUA. Resulta més fàcil no pensar com les decisions preses 300 anys enrere afecten la vida de la gent.

Al llibre, les experiències i les decisions dels avantpassats són una herència indefugible per a tots els personatges. Quin llegat ha deixat l'esclavitud en la societat actual?

Amèrica era racista el 1850 i encara ho és ara. En l'Amèrica de Trump alguns ho posen molt difícil perquè les persones pobres i negres votin. Terroritzen immigrants per preservar una Amèrica que no estigui contaminada per gent negra, retrocedeixen en els drets de les dones i dels homosexuals per enfortir el poder dels homes blancs. L'esclavitud es va acabar fa anys però les estratègies per mantenir la gent en el seu lloc continuen funcionant.◆◆